

ЖОРОО ҮГЭНҮҮД

Дойнхон донгодоо,
Долоон галуун баруулаа,
Зээнхэн зэргэлээ,
Зонхоноо суглуулаа,
Хайнхан хашхараа,
Хамаг зоноо суглуулаа.
— Хамаг зоноор яяхань бэ?
— Хара буха алахаа.
— Хара буха алаад яяхань бэ?
— Арһаниинь хэрэгтэй.
— Арһаарнь яяхань бэ?
— Шара далай гаталхаа.
— Шара далай гаталаад яяхань бэ?
— Манай ганса эгэшэ
Шара далайн саана гараһаар
Юһэн жэлхэн болохонь,
Захиулһан захяаниинь
Мартуулжа болохо,
Хэлэһэн үгэнь
Орхиулжа болохо,
Зангидаһан зангилаань
Алдууржа болохо.

* * *

— Хүбүүхэн, хаанаһаа ерээбши?
— Ахайханайдаа ошоод ерээб.
— Ямар бэлэгтэй ерээбши?
— Тэхын гуя, тэбхэр сай бэлэгтэй.
— Тэрэш хаанаб?
— Үрхын нүхэн дээрэ һүхэдамни

Грхын түлхэн дээрэ туухаданги
Үлэн нохой абаад ябашоо.

- Үлэн нохойш яаһан бэ?
 - Түлээшэниие дахаа.
 - Түлээшэнш хаанаб?
 - Түймэртэ дүрэшөө.
 - Түймэрш хаанаб?
 - Саһанда унтараа.
 - Саһанш хаанаб?
 - Наранда хайлаа.
 - Наранш хаанаб?
 - Хадын саана ороо.
 - Хадаш хаанаб?
 - Хамхар хэмхэр болоо.
 - Хамхархай хэмхэрхэйнш хаанаб?
 - Хүхэ бухын мэдэлдэ.
 - Хүхэ бухаш хаанаб?
 - Ахайханай хоёр хүбүүд
- Худаг уруу түлхижэ оруулжархёо.
- Ахайханш хаанаб?
 - Зөөгөө.
 - Зөөһэн буусаһаань юу олообши?
 - Нэтэрхэй зүү,
- Нэмбэрхэй хадаг олооб.
- Тэрэш хаанаб?
 - Үрмэдүүл хурмадуул болоо.
 - Үрмэдэнэ хурмаданш хаанаб?
 - Үхэр мал эдээ.
 - Үхэр малш хаанаб?
 - Алажа эдижэрхёоб.
- Нарин гэдэнээрнь
Гэрэй бэнэлүүр хээб,
Тархьяарнь гэр хээб,
Хүлөөрынш түлхюур хээб.
- Хэзээ ябахабши?
 - Улаан наранай гараагүйдэ,
- Унага дааганай бэлшээгүйдэ.

Шэнэ бэрийн хэрэгүүдэ,
Шэрэм тогооной шэршэгэнээгүүдэ,
Баабай үбгэнэй бодоогүүдэ,
Балшар хүбүүнэй бархираагүүдэ,
Барда нохойн хусаагүүдэ,
Хулганаанай нүхөөр
год гээд ябашооб.

* * *

- Хүбүүн, хаанаһаа ерэбэш?
- Абгайнхиһаа ерээб.
- Абгайнхишни юугээ хээб?
- Шара тэхэээ алаа.
- Юуень шамдаа үгөөб?
- Үрөөһэн гуяыень.
- Үрөөһэн гуянь хаанаб?
- Үрхэ дээрэ хадагалааб.
- Үрхэ дээрэ үгыл.
- Үдэр нохой эдижэрхёо.

* * *

- Танай нютаг хаанаб?
- Шанданхан булагта.
- Шанданхан булагтнай
- Шалбаагхан ааб даа.
- Шалбаагханшые хадаа шалбаагхад.
- Хан гарууди шубуун
- Хараагүй орошоно бэлэй.
- Хан Гарууди шубүүнтнай

булжамуурхан ааб даа.

— Булжамуурханшье хадаа булжамуурхан,

Найман баханатай

гэр дээрэ нуухадань,

Нахигад гэнэ бэлэй.

— Найман баханатай гэртнай

Урсал гэрхэн ааб даа.

— Урсаханш хадаа урсахан.

Шаргал азаргын

Үүдэндэнь инсагаалхада

Дуулдадаггүй бэлэй.

— Дааганханш хадаа дааганхан.

Наянтын дабаан өөдэ

Наян пүүд даагаад

Һэггүй гарана бэлэй.

— Наянтынтнай дабаан

Хүзүүбшэхэн ааб даа.

— Тиимэшье хаа, тиимэ.

Нэгэнэйнь малгай унахадаа,

Нүгөөдэ дээрээ унаһан юм.

— Нэгэнэйтнай малгай

Тооробшохон ааб даа.

— Тиимэншье тиимэ хаа,

Үбэлэй хүйтэ халхалһаар

ябаһан юм.

— Үбэлэйтнай хүйтэн

Һэб-Һэбхэн Һэбшээн ааб даа.

— Һэб-Һэбхэн Һэбшээншье хаа,

Хэлхэй хаанай

Хэлэ хүлдөөһэн юм.

— Хэлхэй хаантнай

Анханһаа хэлэгүй ааб даа.

Тиимэншье тиимэ даа гэжэ

Тэрэ хоёр

Хоёр тээшээ тараа гэхэ.

* * *

www.nomoihan.com

— Нэгэн юун байнаб?
— Нэгэтэл хараганаа мартахагүйл байнаб.
— Хоёр юун байнаб?
— Хоёр сарбуунааш баряал наа,
алдахагүйб гэжэ нананаб.
— Гурбан юун байнаб?
— Шүдэрлөөтэй морин
Гурбан хүтэлье дабахагүй гэжэ нананаб.
— Дүрбэн юун байнаб?
— Дүрбэн хүүгэдтэй хүн
Дүүрэн жаргалтай гэжэ нананаб.
— Табан юун байнаб?
— Табан хургаяа
Тамшаа тамшаанаар
Табагтай мяханда хүрэнгүй нуухагүйб.
— Зургаан юун байнаб?
— Зурыжа байһан харгыгаар ябахадаа,
Нэгэ айл олохогүй гүб гэжэ нананаб.
— Долоон юун байнаб?
— Долоон үбгэдэй үрхэ дээрэ ерэхэдэ,
Үүр сайнгүй яахаб.
— Найман юун байнаб?
— Наран хүхын нагад гэхэдэ,
Набша сэсэг
Дэлгэрэнгүй яаха юм?
— Юнэн юун байнаб?
— Юрэ бүгэдын сугларжа,
Хөөрэлдэнэн хойно
Нэгэ хэрэг бүтэнгүй яахаб.
— Арбан юун байнаб?
— Арбан халаатай буга алахата,
Арбан хургаа тоһодонгүй яахаб.

* * *

Нэгэн гэхэдэ —
Нэрэгүй хүн байдаггүй.
Хоёр гэхэдэ —
Хоёр хүн золгожол болохо.
Гурбан гэхэдэ —
Гурбалжаатай морин хаана ошоход?
Дүрбэн гэхэдэ —
Дүрөөгүй мори хайшан гэжэ унахаб?
Табан гэхэдэ —
Танилтай хүн баян.
Зургаан гэхэдэ —
Жолоогүй мори хайшан гэжэ унахаб,
Долоон гэхэдэ —
Долоон хүбүүтэй хүн
Доромжолуулха ёногүй.
Найман гэхэдэ —
Наратай дэлхэй дээрэ ябахадаа,
Жаргал үзөөгүй яажа ябаха юм?
Юһэн гэхэдэ —
Ехэ үгэнүүдые хэлэхэдээ,
Ойлгод гэжэ хэлэхэ ёһотой.
Арбан гэхэдэ —
Алдар болдор газараар ябаһан хойноо
Агнууриин олзотой ябахал ёһотой.

* * *

— Хаанаһаа ерэбэт?
— Худайн голһоо
Худанхани хойморһоо.
— Хаагуур ерэбэт?
— Далан жэлэй ябаһан
Дааганай сабшаһан
Дардам сагаан харгыгаар ерэбэб.
Гушан жэлэй ябаһан
Гунанай сабшаһан
Губилтайн сагаан харгыгаар ерэбэб.
Болзор болдогшын
Боро шулуутай харгыгаар ерэбэб.
— Хэр ябажа ерэбэт?
— Хушуун бүрээ
Хуһа зангидажа ябабаб,
Шэбэр бүрээ
Шэнэһэ зангидажа ябабаб,
Хоноһон газартамни
Хуһан модон зангилаатай,
Үнжэһэн газартамни
Үшөөһэн зангилаатай.

ТАБАН ХУРГАНАЙ НЭРЭ

Бад баалай — эрхы,
Батан туулай — долёобор,
Тойн тобшо — дунда хурган,
Толи баатар — нэрэгүй хурган,
Бишыхан шэгшүүдэй — шэгшы хурган.

* * *

Барбаадай,
Басан сарпаа,
Бастай наймаг,
Омнин Жигжид,
Гэжэгэнээн папаа.

* * *

Барбаадай,
Батан туулай,
Тоохон тобшо,
Толи мэргэн,
Заахан шөгшүүдэй.

* * *

Бад Баахан,
Баахан туулай,
Толиин мэргэн,
Туухан тобши,
Бишыхан шиидай.

* * *

Бад баалай,
Батан төөлэй,
Үндэр һөөлэй,
Охорхон Бата,
Бишыхан шийдай.

Жэлнүүдэй нэрэ

www.nomoihan.com

Арбан хоёр жэлэй
Түрүү баригша
Ама сагаан хулгана.
Дэлхэй дээгүүр
Дэгдэн ябагша
Дэрэгэр шэхэтэй туулай
Нэгэ жэл.
Газар дээгүүр гангинан
Гангинан ябагша
Гальбин шэхэтэй
Гахай нэгэ жэл.
Эбэр хүүлээ нэжэрэн ерэгшэ
Эжэлдээ хайратай
Үхэр нэгэ жэл.
Газар дээгүүр
Сахариглан хэбтэгшэ
Эрээн могой нэгэ жэл.
Хотогор газарые
Хохирлон байгша
Хондон сагаан
Хонин нэгэ жэл.
Холо газарые
Ходолон ябагша
Хонхор туруутай
Морин нэгэ жэл.

* * *

Жороо мори жороолуулаарай,
Жороолуулаарай даа, жороолуулаарай.
Найбар мори найбарлуулаарай,
Найбарлуулаарай даа, найбарлуулаарай.

* * *

Шара шубуу алабаб,
Шаран, шанан эдибэб.
Шард-шард гэтэрнь
Шарабаб, шанабаб.
Боро шубуу алабаб,
Булан, бусалган эдибэб.
Бур-бур бусалгаад,
Борлуулан эдибэб.